

"INNOVATSIYALAR - BIZNESNING BARQAROR RIVOJLANISHINI TA'MINLOVCHI ASOSIY VOSITA."

Sattarova Mahfuza Dilshodbekovna

Ma'mun universiteti "Iqtisodiyot" kafedrasi dotsenti v.b, PhD

Pirnafasov Sarvar Bardiboyevich.

Ma'mun universiteti "Iqtisodiyot" kafedrasi o'qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18053723>

Annotatsiya.

Innovatsiyalar zamonaviy iqtisodiyotda biznesning barqaror o'sishining markaziy omiliga aylandi. Ushbu maqola texnologik, tashkiliy va mahsulot innovatsiyalari firma faoliyatiga, raqobatdosh ustunlikka va bozor kengayishiga qanday ta'sir qilishini o'rganadi.

Kalit so'zlar: biznesning rivojlanishi, innovatsiyalar, zamonaviy iqtisodiyot, bozor, texnologiya.

Annotation. Innovation has become a central driver of sustainable business growth in the modern economy. This article examines how technological, organizational, and product innovations influence firm performance, competitive advantage, and market expansion.

Key words: business growth, innovation, modern economy, market, technology.

Аннотация. Инновации стали ключевым фактором устойчивого роста бизнеса в современной экономике. В данной статье рассматривается, как технологические, организационные и продуктовые инновации влияют на эффективность компаний, их конкурентные преимущества и расширение рынка.

Ключевые слова: рост бизнеса, инновации, современная экономика, рынок, технологии.

Innovatsiya deganda mijozlar va firmalar uchun qiymat yaratadigan yangi mahsulotlar, jarayonlar, texnologiyalar yoki biznes modellarini joriy etish tushuniladi. Shumpeterning iqtisodiy rivojlanish nazariyasiga ko'ra, innovatsiyalar tadbirkorlik o'sishi va iqtisodiy taraqqiyotning asosiy katalizatoridir. Shumpeterning innovatsiyalar nazariyasi biznes siklining boshqa investitsiya nazariyalari bilan mos keladi, bunda pul ekspansiyasi bilan birga investitsiyalarning o'zgarishi biznesdagi tebranishlarning asosiy omillari ekanligini ta'kidlaydi, ammo Shumpeter nazariyasi biznesdagi innovatsiyalar investitsiyalarning ko'payishi va biznes tebranishlarining asosiy sababi ekanligini ta'kidlaydi.¹

Shumpeterning fikricha², tsiklik jarayon deyarli faqat tashkilotdagi innovatsiyalar, sanoat va tijorat natijasidir. Innovatsiya deganda u ishlab chiqarish va tashish usullaridagi o'zgarishlarni, yangi mahsulotni ishlab chiqarishni, sanoat tashkilotini o'zgartirishni, yangi bozorni ochishni va hokazolarni nazarda tutadi. Innovatsiya ixtironi anglatmaydi, balki u yangi texnologiya, yangi material, yangi usullar va yangi energiya manbalarini tijorat maqsadlarida qo'llashni anglatadi. Zamonaviy firmalar innovatsiyalardan nafaqat samaradorlikni oshirish, balki differentsiatsiya yaratish va yangi bozorlarni egallash uchun ham foydalanadilar. Ushbu tadqiqot innovatsiyalar va biznes rivojlanishi o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganadi. Mahsulot innovatsiyasi firmalarga yangi yoki takomillashtirilgan tovar va xizmatlarni joriy etish imkonini beradi, bu esa mijozlarning qoniqishini oshirishi va bozor ulushini kengaytirishi mumkin.

¹ <https://businessjargons.com/schumpeters-theory-of-innovation.html>

² Schumpeter, J. A. (1934). *The Theory of Economic Development*. Harvard University Press.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, mahsulot innovatsiyasiga sarmoya kiritgan firmalar talabning ortishi tufayli yuqori daromad o'sishiga erishadilar³.

Sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar va bulutli hisoblash kabi raqamli texnologiyalar firmalarga qarorlar qabul qilish, kengayish va mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni yaxshilash imkonini beradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, raqamli ravishda uning topilmalari innovatsiyalar biznes o'sishining ko'p omilli haydovchisi ekanligini tasdiqlaydi. Nazariy nuqtai nazardan, natijalar Shumpeterning innovatsiyalar samarasiz tuzilmalarni siqib chiqarish va yangi bozor imkoniyatlarini yaratish orqali iqtisodiy dinamizmni kuchaytiradi degan fikriga mos keladi. Bundan tashqari, dinamik qobiliyatlar nazariyasi imkoniyatlarni his qilish, ulardan foydalanish va resurslarni qayta konfiguratsiya qilish qobiliyati innovatsiyalar barqaror o'sishga olib keladimi yoki yo'qligini aniqlaydi.

Innovatsiyalar o'sishga quyidagi mexanizmlar orqali ham ta'sir qiladi⁴:

- Bozorning kengayishi: Firmalar yangi mahsulotlarni ishlab chiqaradi va yangi geografik yoki demografik bozorlarga chiqadi.
- Resurs samaradorligi: texnologiya va jarayonlarning rivojlanishi operatsion samarasizlikni kamaytiradi.
- Bilimlarni yaratish: Innovatsiyalar firmaning o'zlashtirish qobiliyatini va o'rganish salohiyatini oshiradi.
- Moslashuvchan chidamlilik: Innovatsion firmalar bozordagi buzilishlar, iqtisodiy inqirozlar va texnologik o'zgarishlarga samaraliroq moslashadi.

Biroq, innovatsiyalar yuqori ilmiy-tadqiqot xarajatlari, noaniq daromadlar, tashkiliy qarshilik va malaka etishmasligi kabi muammolar bilan bog'liq. Ushbu cheklovlar samarali boshqarilmasa, o'sish potentsialini cheklashi mumkin. Bundan tashqari, innovatsiyalarning ta'siri turli sohalarida farq qiladi; masalan, texnologiyani ko'p talab qiladigan tarmoqlar an'anaviy sanoat tarmoqlariga nisbatan tezroq daromad keltiradi. Innovatsion firmalar tezroq o'sadi va o'zgaruvchan bozor sharoitlariga tezroq moslashadi.

Xulosa. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, innovatsiyalar zamonaviy iqtisodiyotlarda biznesning barqaror o'sishi uchun zarur ekanligini aniq ko'rsatmoqda. Raqobatbardoshlik, mahsuldorlik va strategik moslashuvchanlikni oshirish orqali innovatsion firmalar yuqori moliyaviy ko'rsatkichlarga va uzoq muddatli bozor dolzarbligiga erishadilar. Innovatsiyalar sezilarli o'sishga aylanishi uchun firmalar:

- tadqiqot va ishlanmalarga sarmoya kiritishlari,
- ijodkorlik va o'rganish madaniyatini rivojlantirishlari
- dinamik imkoniyatlarini kuchaytirishlari kerak.

Siyosatchilar, shuningdek, moliya, raqamli infratuzilma va innovatsiyalar uchun qulay tartibga solish muhitiga kirishni yaxshilash orqali innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlashlari kerak. Oxir oqibat, innovatsiyalar tobora murakkab va texnologiyaga asoslangan dunyoda biznes muvaffaqiyatini shakllantirishning hal qiluvchi omili bo'lib qolmoqda.

³ Tidd, J., & Bessant, J. (2020). *Managing Innovation: Integrating Technological, Market and Organizational Change*. Wiley.

⁴ Teece, D. J. (2018). "Business models and dynamic capabilities." *Long Range Planning*, 51(1), 40–49.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. <https://businessjargons.com/schumpeters-theory-of-innovation.html>
2. Schumpeter, J. A. (1934). *The Theory of Economic Development*. Harvard University Press.
3. Tidd, J., & Bessant, J. (2020). *Managing Innovation: Integrating Technological, Market and Organizational Change*. Wiley.
4. Bardiboyevich, P. S., & Dilshodbekovna, S. M. (2025). IMPROVING THE INVESTMENT CLIMATE IN THE REGION BASED ON INNOVATIVE APPROACHES. *AMERICAN JOURNAL OF BUSINESS MANAGEMENT*, 3(5), 25-29.
5. Teece, D. J. (2018). "Business models and dynamic capabilities." *Long Range Planning*, 51(1), 40-49.
6. PwC (2023). *Global Innovation Study: Innovating for Growth*.
7. Саттарова, М. (2024). Innovatsion yondashuvlar asosida investitsion muhitni takomillashtirishning ustuvor yo'nalishlari. *Новый Узбекистан: наука, образование и инновации*, 1(1), 468-470.
8. Jumaniyozov, F. (2024). OPPORTUNITIES TO CREATE NEW JOBS IN THE CONTEXT OF THE TRANSITION TO A "GREEN" ECONOMY. *University Research Base*, 264-267.
9. Dilshod o'g'li, J. F. (2025). YASHIL IQTISODIYOT MEXANIZMLARINI MINTAQA IQTISODIYOTIGA TA'SIRINI QO'LLASHDA XORIJ TAJRIBALARI. *Economics and Innovative Technologies*, 13(2), 74-79.
10. Jumaniyozov, F. (2025). MINTAQADA BARQAROR IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASHDA YASHIL MEHMONXONALAR AHAMIYATI. *University Research Base*, 272-275.
11. O'G'li, J. F. D. (2024). Yashil iqtisodiyotga o'tishda chiqindilarni boshqarish va ulardan samarali foydalanish masalalari. *Central Asian Journal of Education and Innovation*, 3(10), 115-121.
12. Jumaniyozov, F. (2024). YASHIL IQTISODIYOT. *Молодые ученые*, 2(29), 115-117.